દુનિયાકે ઉસ પાર

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

દુનિયાકે ઉસ પાર

دُنیا کے اُس پار

મૌતકી દેહલીઝ (ચોખટ) તક પહોંચકર વાપસ આનેવાલે લોગોંકે તઅસ્સુરાત ઔર કુરઆન વ હદીસકી રોશનીમેં ઉનકા જાઈઝા

❀ તેહરીર ❀

હઝરત મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ તકી ઉસમાની સાહબ મદ્દ ઝિલ્લુહુમ

❀ લિપ્યાંતર ❀

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

સર્વ હક સ્વાધીન છે.

અર્ઝે નાશિર

શેખુલ ઈસ્લામ ફકીહુલ અસ્ર હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ તકી ઉસમાની સાહબ મદ્દ ઝિલ્લુહુમ આલમે ઈસલામકી વો મુમતાઝ ઈલ્મી શખ્સિયત હૈં જિનકી અરબી, ઉર્દૂ, અંગ્રેજી કિતાબોંસે અલ્લાહકે ફઝલસે આલમે ઈસ્લામકા એક બહોત બડા હિસ્સા ફાઈદા ઉઠા રહા હૈ.

યે રિસાલા ભી એક અછૂતે મૌઝૂઅ (વિષય) પર ઉનકા એક મઝમૂન હૈ જો મે ૧૯૯૬ ઈસવી સનમેં રોઝનામા 'જંગ'કે ઈદારતી સફહાત પર તીન કિસ્તોંમેં શાએઅ હુવા. યે મૌઝૂઅ અનોખા ભી હૈ ઔર દિલચસ્પ ભી. ઈસ મઝમૂનકો મહેફૂઝ રખનેકે લિયે અબ રિસાલાકી શકલમેં શાએઅ કિયા જા રહા હૈ. ઉમ્મીદ હૈ કે અહલે નઝર ઉસકી કદર કરેંગે.

મઝમૂનકે આખિરમેં દારૂલ ઈફતા જામિઆ દારૂલ ઉલૂમ કરાચીસે જારી હોનેવાલે એક ફતવાકો ભી શામિલ કર દિયા ગયા હૈ. કયૂંકે ફતવામેં મઝમૂનકા પૂરા ખુલાસા આસાન અંદાઝસે આ ગયા હૈ.

અલ્લાહ તઆલા હઝરત મૌ. તકી ઉસમાની સાહબકે ફુયૂઝકો આમસે આમ તર ફરમાએં ઔર ઉનહેં અપની બારગાહસે જઝાએ ખૈર અતા કરેં.

વસ્સલામ

ફેહરિસ્ત

મઝમૂન	સફા

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

દુનિયાકે ઉસ પાર

(૧)

મરનેકે બાદ કયા હોગા? ઈસ સવાલકા કતઈ ઔર યકીની જવાબ સિર્ફ કુરઆને કરીમ ઔર મુતવાતિર અહાદીસ હી સે મા'લૂમ હો સકતા હૈ, આજ કોઈ ભી શખ્સ અપને મુશાહિદેકી બુન્યાદ પર ઈસ સવાલકા જવાબ નહીં દે સકતા, ઈસ લિયે કે જિસ શખ્સકો વાકિઅતન મૌત આ જાતી હૈ વો પલટકર યહાં નહીં આતા.

કાં રા કે ખબર શુદ, ખબરશ બાઝ નયામદ

લેકિન ચંદ સાલ પેહલે એક કિતાબ મેરે મુતાલએમેં આઈ જિસમેં કુછ ઐસે લોગોંકે દિલચસ્પ તજુર્બાત વ મુશાહિદાત જમા કિયે ગયે હૈં જો મૌતકી દેહલીઝ (ચોખટ) તક પહોંચકર વાપસ આ ગયે ઔર ઉનહોંને તફસીલસે બતાયા કે ઉનહોંને મૌતકે દરવાઝે પર પહોંચકર કયા દેખા? કિતાબકા નામ Life After Life (ઝિંદગીકે બા'દ ઝિંદગી) હૈ. ઔર યે એક અમેરિકી ડાકટર રયમંડ એ. મોદી (Raymond A. Moodi) કી લિખ્ખી હુઈ હૈ, ડાકટર મોદી અસલમેં ફલસફેકે પી. એચ. ડી. હૈં, ફિર ઉનહોંને મેડીકલ સાયન્સકે મુખ્તલિફ શોઅબોંમેં કામ કિયા હૈ, બિલ ખુસૂસ નફસિયાત ઔર ફલસફએ અદવિયાસે ઉનહેં ખુસૂસી

શગફ (લગાવ) હૈ, ઉન સાહબકો સબસે પેહલે એક માહિરે નફસિયાત ડાકટર જયોર્જ રચીકે બારેમેં યે મા'લૂમ હુવા થા કે ડબલ નમૂનિયાકે દૌરાન એક મરહલે પર વો મૌતકે બિલકુલ કરીબ પહોંચ ગયે ઔર ફિર ડાકટરોંને સાંસ લેનેકે આખરી તરીકે (Resuscitation) ઈસ્તેમાલ કિયે જિસકે બાદ વો વાપસ આએ, ઔર તન્દુરૂસ્ત હો ગયે, તન્દુરૂસ્ત હોનેકે બાદ ઉનહોંને બતાયા કે જબ ઉનહેં મુરદા સમઝ લિયા ગયા થા ઉસ વકત ઉનહોંને કુછ અજીબો ગરીબ મનાઝિરકા મુશાહિદા કિયા, ડાકટર મોદીકો ઈસ કિસમકે ચંદ મઝીદ વાકિઆત ઈલ્મમેં આએ તો ઉનહોંને અહમિયતકે સાથ ઐસે લોગોંકી તલાશ ઔર ઉનસે મુલાકાતેં શુરૂ કીં, યહાં તકકે તકરીબન ૧૫૦ લોગોંકે ઈન્ટરવ્યૂકે બાદ ઉનહોંને યે કિતાબ લિખ્ખી, યે કિતાબ જબ શાએઅ હુઈ તો ઈસકી તીસ લાખ કાપિયાં એક હી સાલમેં ફરોખ્ત હો ગઈ, ડાકટર મોદીને ઉસકે બાદ ભી ઈસ મસ્અલેકી મઝીદ તફતીશ (તેહકીકાત) જારી રખ્ખી ઔર ઉસકે બાદ ઈસ મૌઝૂઅ પર મઝીદ કઈ કિતાબેં લિખ્ખીં. જિનમેંસે તીન કિતાબેં મૈં તીન ચાર સાલ પેહલે અમેરિકાસે ખરીદ લાયા થા. ઉનકે નામ યે હૈં.

(1) Life After Life
(2) The Light Beyond
(3) Reflection on Life After Life

ઔર જો કુછ મૈં આગે બયાન કર રહા હૂં વો ઈન તીન કિતાબોંસે લિયા ગયા હૈ, ઈન તીનોં કિતાબોંમેં સિર્ફ ઉન લોગોંકે હાલાત બયાન કિયે ગયે હૈં જિનહેં બીમારીકી ઈન્તિહાઈ શિદ્દતસે

મુરદા (Clinically Dead) કરાર દે દિયા ગયા, લેકિન ઐસી હાલતમેં આખરી ચારહકારકે તૌર પર ડાકટર સાહેબાન દિલકી માલિશ ઔર બનાવટી સાંસ દિલાનેકી જો કોશિશેં કરતે હૈં વો ઉન પર કામિયાબીસે આઝમાઈ ગઈ, ઔર વો વાપસ હોશમેં આ ગયે. ડાકટર મોદીકા કેહના હૈ કે જિન લોગોંસે ઉનહોંને ઈન્ટરવ્યૂ કિયા વો મુખ્તલિફ મઝાહિબસે તઅલ્લુક રખતે થે ઔર મુખ્તલિફ જગહોંકે રેહનેવાલે થે. ઉનમેંસે હર એકને અપની નઝર આનેવાલી કૈફિયતકો અપને અપને તરીકે પર બયાન કિયા, કિસીને કોઈ બાત ઝિયાદા કહી, કિસીને કોઈ બાત કમ બતાઈ, લેકિન બહૈસિયેત મજમૂઈ જો મુશતરક બાતેં (Common Elements) ઉનમેંસે તકરીબન હર શખ્સકે બયાનમેં મૌજૂદ થીં. ઉનકા ખુલાસા યે હૈ.

"એક શખ્સ મરનેકે કરીબ હૈ ઉસકી જિસ્માની હાલત ઐસી હદ પર પહોંચ જાતી હૈ કે વો ખૂદ સુનતા હૈ કે ઉસકે ડાકટરને ઉસકે મુરદા હોનેકા એલાન કર દિયા. અચાનક ઉસે એક તકલીફદેહ જૈસા શોર સુનાઈ દેતા હૈ, ઔર ઉસકે સાથ હી ઉસે યે મહેસૂસ હોતા હૈ કે વો ઈન્તિહાઈ તેઝ રફતારીસે એક લંબી ઔર અંધેરી સુરંગમેં જા રહા હૈ. ઉસકે બાદ અચાનક વો યે મહેસૂસ કરતા હૈ કે વો અપને જિસ્મસે બાહિર આ ગયા હૈ, વો અપને હી જિસ્મકો ફાસલેસે એક તમાશાઈ બનકર દેખતા હૈ, ઉસે નઝર આતા હૈ કે વો ખૂદ કિસી નુમાયાં જગહ પર ખડા હૈ, ઔર ઉસકા જિસ્મ જૂં કા તૂં ચારપાઈ પર હૈ ઔર ઉસકે ડાકટર જિસ્મ પર ઝુકે હુએ ઉસકે દિલકી માલિશ કર રહે હૈં યા નકલી સાંસ દેનેકી કોશિશમેં મસરૂફ હૈં, થોડી દેરમેં વો અપને હવાસ બજા કરનેકી કોશિશેં કરતા હૈ તો

ઉસે યે મહેસૂસ હોતા હૈ કે ઈસ નઈ હાલતમેં ભી ઉસકા એક જિસ્મ હૈ, લેકિન વો જિસ્મ ઉસ જિસ્મસે બિલકુલ મુખ્તલિફ હૈ જો વો છોડ આયા હૈ, ઉસકી કૈફિયાત ભી મુખ્તલિફ હૈં, ઔર ઉસકો હાસિલ કુવ્વતેં ભી કુછ ઔર તરહકી હૈં, ઉસી હાલતમેં કુછ દેર બાદ ઉસે અપને અઝીઝ ઔર દોસ્ત નઝર આતે હૈં જો મર ચુકે થે, ઔર ફિર ઉસે એક નૂરાની વુજૂદ Being of Light નઝર આતા હૈ જો ઉસસે યે કેહતા હૈ કે તુમ અપની ઝિંદગીકા જાઈઝા લો, ઉસકા યે કેહના અલ્ફાઝકે સિવા (Nonverdal) હોતા હૈ, ઔર ફિર વો ખૂદ ઉસકે સામને તેઝીસે ઉસકી ઝિંદગીકે તમામ અહમ વાકિઆત લાકર ઉનકા નઝઝારા કરાતા હૈ. એક મરહલે પર ઉસે અપને સામને કોઈ રૂકાવટ નઝર આતી હૈ જિસકે બારેમેં વો સમઝતા હૈ કે યે દુન્યવી ઝિંદગી ઔર મૌતકે બાદકી ઝિંદગીકે દરમિયાન એક સરહદ હૈ, ઉસ સરહદકે કરીબ પહોંચકર ઉસે પતા ચલતા હૈ કે ઉસે અબ વાપસ જાના હૈ, અભી ઉસકી મૌતકા વકત નહીં આયા ઉસકે બાદ કિસી અંજાને તરીકે પર વો વાપસ ઉસી જિસ્મમેં લૌટ આતા હૈ જો વો ચારપાઈ પર છોડ કર ગયા થા. તન્દુરૂસ્ત હોનેકે બાદ વો અપની યે કૈફિયત દૂસરોંકો બતાના ચાહતા હૈ લેકિન અવ્વલ તો ઉસ કૈફિયતકો બયાન કરનેકે લિયે ઉસે તમામ ઈન્સાની અલ્ફાઝ નાકાફી મા'લૂમ હોતે હૈં, દૂસરેં અગર વો લોગોંકો યે બાતેં બતાએ ભી તો વો મઝાક કરને લગતે હૈં, લિહાઝા વો ખામોશ રેહતા હૈ.

ડાકટર મોદીને ડેઢસો (૧૫૦) લોગોંકે ઈન્ટરવ્યૂકા યે ખુલાસા બયાન બરતે હુએ સાથ હી યે વઝાહત ભી કી હૈ કે મેરા યે મતલબ નહીં હૈ કે ડેઢસો (૧૫૦) લોગોંમેંસે હર શખ્સને પૂરી કહાની ઈસી

તરતીબકે સાથ બયાન કી, કિસીને ઉસકે કુછ હિસ્સે બતાએ, કુછ છોડ દિયે, કિસીકી તરતીબ કુછ થી, કિસીકી કુછ. ઔર બલ્કે ઈસ બાતકો બયાન કરનેકે લિયે અકસર લોગોંને મુખ્તલિફ અલ્ફાઝ ઔર મુખ્તલિફ તા'બીરાત ઈખ્તિયાર કીં. ઔર યે બાત તકરીબન હર શખ્સને કહી કે જો કુછ હમને દેખા હૈ, ઉસે લફઝોંમેં તા'બીર કરના હમારે લિયે સખ્ત મુશ્કિલ હૈ.

"એક ખાતૂનને અપની ઉસ મુશ્કિલકો કદરે ફલ્સફિયાના ઝબાનમેં ઈસ તરહ તાબીર કિયા"

"મૈં જબ આપકો યે સબ કુછ બતાના ચાહતી હૂં તો મેરા એક હકીકી મસ્અલા યે હૈ કે જિતને અલ્ફાઝ મુઝે મા'લૂમ હૈં વો તીન અબઆદી (Three dimentional) હૈં (યાની લંબાઈ -ચૌડાઈ ઔર ગેહરાઈકે તસવ્વુરાતમેં મુકય્યદ હૈં) મૈંને અબ તક જીવમેટ્રીમેં યેહી પઢ્હા થા કે દુનિયામેં સિર્ફ તીન બુઅદ હૈં, લેકિન જો કુછ મૈંને (મુરદા કરાર દિયે જાનેકે બાદ) દેખા ઉસસે પતા ચલા કે યહાં તીનસે ઝિયાદા અબઆદ હૈં. ઈસી લિયે ઉસ કૈફિયતકો ઠીક ઠીક બતાના મેરે લિયે બહોત મુશ્કિલ હૈ. કયૂંકે મુઝે અપને ઉન મુશાહિદાતકો તીન અબઆદી અલ્ફાઝમેં બયાન કરના પડ રહા હૈ."

બહરકૈફ! ઉન મુખ્તલિફ લોગોંને જો કૈફિયાત બયાન કી હૈં ઉનમેંસે ચંદ બતૌર ખાસ અહમિયત રખતી હૈં. એક તારીક સુરંગ, દૂસરે જિસ્મસે અલિહદગી, તીસરે મરે હુએ રિશ્તેદારોં ઔર દોસ્તોંકો દેખના, ચોથે એક નૂરાની વુજૂદ, પાંચવેં અપની ઝિંદગીકે ગુઝરે હુએ વાકિઆતકા નઝ્ઝારા. ઈન તમામ બાતોંકી જો તફસીલ

મુખ્તલિફ લોગોંને બયાન કી હૈ ઉસકે ચંદ ઈકતિબાસાત દિલચસ્પીકા બાઈસ હોંગે.

તારીક (અંધેરી) સુરંગસે ગુઝરનેકે તજુર્બેકો કિસીને યૂં તા'બીર કિયા હૈ કે મૈં એક તારીક ખલામેં તૈર રહા થા, કિસીને કહા કે યે એક ઘટા ટોપ અંધેરા થા. ઔર કિસીને ઉસે અંધેરે ગારકા નામ દિયા હૈ. મૈં ઉસમેં નીચે બૈઠા જા રહા થા. કિસીને ઉસે એક કુંવેસે તા'બીર કિયા હૈ. કિસીને કહા હૈ કે વો એક તારીક વાદી થી, કોઈ કેહતા હૈ કે મૈં અંધેરેમેં ઉપર ઉઠતા ચલા ગયા. મગર યે બાત સબને કહી હૈ કે યે અલ્ફાઝ ઉસ કૈફિયતકો બયાન કરનેકે લિયે નાકાફી હૈં. જિસ મુશાહિદેકો તમામ લોગોંને બડી હૈરતકે સાથ બયાન કિયા હૈ વો યે થા કે વો અપને જિસ્મસે અલગ હો ગયે. એક ખાતૂન જો દિલકે દૌરેકી વજહસે હોસ્પિટલમેં દાખિલ થીં, બયાન કરતી હૈં કે અચાનક મુઝે ઐસા મહેસૂસ હુવા કે મેરા દિલ ધડકના બંદ હો ગયા હૈ ઔર મૈં અપને જિસ્મસે ફિસલકર બાહિર નિકલ રહી હૂં, પેહલે મૈં ફર્શ પર પહોંચી, ફિર આહિસ્તા આહિસ્તા ઉપર ઉઠને લગી, યહાં તકકે મૈં એક કાગઝકે પુરઝેકી તરહ ઉડતી હુઈ છત્તસે જા લગી, વહાંસે મૈં સાફ દેખ રહી થી કે મેરા જિસ્મ નીચે બિસ્તર પર પડા હુવા હૈ ઔર ડાકટર ઔર નર્સે ઉસ પર અપની આખરી તદબીરેં આઝમા રહે હૈં, એક નર્સને કહા "ઓ ખુદાયા! યે તો ગઈ" ઔર દૂસરી નર્સને મેરે જિસ્મકે મુંહસે મુંહ લગાકર ઉસે સાંસ દિલાનેકી કોશિશ કી, મુઝે ઉસ નર્સકી ગુદ્દી પીછેસે નઝર આ રહી થી ઔર ઉસકે બાલ મુઝે અબ તક યાદ હૈં, ફિર વો એક મશીન લાએ જિસને મેરે સીનેકો ઝટકે દિયે ઔર મૈં અપને જિસ્મકો ઉછલતા દેખતી

રહી, જિસ્મસે બાહિર આનેકી ઈસ હાલતકો બાઝ લોગોંને ઈસ તરહ તા'બીર કિયા હૈ કે હમ ઐસે નયે વુજૂદમેં આ ગયે થે જો જિસ્મ નહીં થા, ઔર બાઝને કહા હૈ કે વો ભી એક દૂસરી કિસમકા જિસ્મ થા જો દૂસરોંકો દેખ સકતા થા મગર દૂસરે ઉસે નહીં દેખ સકતે થે. ઈસ હાલતમેં બાઝ લોગોંને નઝર આનેવાલે ડાકટરોં ઔર નર્સોંસે બાત કરનેકી ભી કોશિશ કી મગર વો ઉનકી આવાઝ ન સુન સકે ઔર હમ ઉસ બે વઝનીકે આલમમેં ન સિર્ફ ફિઝામેં તૈરતે રહે બલ્કે અગર હમને કિસી ચીઝકો છૂનેકી કોશિશ કી તો હમારા વુજૂદ ઉસ ચીઝકે આરપાર હો ગયા, બહોતસોંને યે ભી બતાયા કે ઉસ હાલતમેં વકત સાકિત હો ગયા થા ઔર હમ યે મહેસૂસ કર રહે થે કે હમ વકતકી કૈદસે આઝાદ હો ચુકે હૈં.

ઉસી હાલતમેં કઈ લોગોંને અપને મરે હુએ રિશ્તેદારોં, દોસ્તોંકો ભી દેખા. ઔર કુછ લોગોંને બતાયા કે હમને બહોતસી ફટકતી હુઈ રૂહોંકા મુશાહિદા કિયા, યે ફટકતી હુઈ રૂહેં ઈન્સાની શકલસે મિલતી જુલતી થીં, મગર ઈન્સાની સૂરતસે કુછ મુખ્તલિફ ભી થીં. એક સાહબને ઉનકી કુછ તફસીલ ઈસ તરહ બતાઈ.

"ઉનકા સર નીચેકી તરફ ઝુકા હુવા થા, વો બહોત ગમગીન નઝર આતે થે. વો સબ આપસમેં એક દૂસરેમેં ઈસ તરહ પૈવસ્ત (મિલે હુએ) મા'લૂમ હોતે થે જૈસે ઝંજીરોંમેં બંધા હુવા કોઈ ગિરોહ હો, મુઝે યાદ નહીં આતા કે મૈંને ઉનકે પાંવ કભી દેખે હોં, મુઝે મા'લૂમ નહીં વો કયા થે, ઉનકે રંગ ઉડે હુએ થે. વો બિલકુલ મસ્ત થે ઔર મટિયાલે નઝર આતે થે, ઐસા લગતા થા કે વો એક દૂસરેકે સાથ ગુથ્થે હુએ ખલામેં ચક્કર લગા રહે હૈં ઔર ઉનહેં પતા નહીં કે

ઉનહેં કહાં જાના હૈ. વો એક તરફકો ચલના શુરૂ કરતે ફિર બાએંકો મુડ જાતે, ચંદ કદમ ચલતે, ફિર દાએંકો મુડ જાતે. ઔર કિસી ભી તરફ જાકર કરતે કુછ ન થે, ઐસા લગતા થા કે વો કિસી ચીઝકી તલાશમેં હૈં મગર કિસ ચીઝકી તલાશમેં? મુઝે મા'લૂમ નહીં, ઐસા લગતા થા કે જૈસે વો ખૂદ અપને બારેમેં ભી કોઈ ઈલ્મ નહીં રખતે કે વો કૌન ઔર કયા હૈં? ઉનકી કોઈ પહેચાન નહીં થી. બાઝ ઔકાત ઐસા ભી મેહસૂસ હુવા કે ઉનમેંસે કોઈ કુછ કેહના ચાહતા હૈ મગર કેહ નહીં સકતા" (Reflection - P & 19)

ડાકટર મોદીને જિતને લોગોંકા ઈન્ટરવ્યૂ કિયા ઉનકી અકસરિયતને અપને ઈસ તજુર્બેકે દૌરાન એક નૂરાની વુજૂદ Benig of light કા ભી ઝરૂર ઝિક્ર કિયા હૈ, ઉન લોગોંકા બયાન હૈ કે ઉસે દેખકર યે બાત તો યકીની માલૂમ હોતી થી કે વો કોઈ વુજૂદ હૈ લેકિન ઉસકા કોઈ જિસ્મ નહીં થા. વો સરાસર રોશની હી રોશની થી, શુરૂમેં વો રોશની હલ્કી માલૂમ હોતી લેકિન રફતા રફતા તેઝ હોતી ચલી જાતી, લેકિન અપની ગૈર મામૂલી તાબાનીકે બાવુજૂદ ઉસસે આંખેં ખૈરા નહીં હોતી થીં, બહોતસે લોગોંને બતાયા કે ઉસ નૂરાની વુજૂદને ઉનસે કહા કે "તુમ અપની ઝિંદગીકા જાઈઝા લો "બાઝને ઉસકી કુછ ઔર બાતેં ભી નકલ કીં, લેકિન યે સબ લોગ ઈસ બાત પર મુત્તફિક હૈં કે ઉસ નૂરાની વુજૂદને જો કુછ કહા વો લફઝોં ઔર આવાઝકે ઝરીએ નહીં કહા, યાની ઉસકે કોઈ લફ્ઝ ઉનહેં સુનાઈ નહીં દેતે, બલ્કે યે બિલકુલ નિરાલા અંદાઝે ઈઝહાર થા જિસકે ઝરીએ ઉસકી બાતેં ખૂદ બખૂદ હમારે ખયાલાતમેં મુન્તકિલ હો રહી થીં.

જિન લોગોંને ઉસ બેજિસ્મીકી હાલતમેં એક "નૂરાની વુજૂદ" કો દેખનેકા ઝિક્ર કિયા હૈ ઉનમેંસે અકસરકા કેહના યે હૈ કે ઉસ "નૂરાની વુજૂદ" ને હમસે હમારી પેહલી ઝિંદગીકે બારેમેં કુછ સવાલ કિયા, સવાલકે અલ્ફાઝ મુખ્તલિફ લોગોંને મુખ્તલિફ બયાન કિયે હૈં, મગર મફહૂમ સબકા તકરીબન યે હૈ કે "તુમહારે પાસ અપની પેહલી ઝિંદગીમેં મુઝે દિખાનેકે લિયે ક્યા ચીઝ હૈ.

. What do you have to show me
that you have done with your life

ફિર ઉન લોગોંકા બયાન હૈ કે ઉસ "નૂરાની વુજૂદ" ને હમારી પેહલી ઝિંદગીકે વાકિઆત એક એક કરકે હમેં દિખાને શુરૂ કિયે, યે વાકિઆત કિસ તરહ દિખાએ ગયે? ઉસકી તફસીલ ઔર ઝિયાદા દિલચસ્પ હૈ, લેકિન વો મૈં ઈન્શા અલ્લાહ અગલે હફ્તે બયાન કરૂંગા ઔર ઉસકે સાથ ઉન વાકિઆતકે બારેમેં અપના તબ્સિરહ ભી.

(૨)

પિછલે હફ્તે મૈંને અમેરિકાકે ડાક્ટર રયમંડ એ. મોદીકી કિતાબોંકે હવાલેસે ઉન લોગોંકે કુછ તજુર્બાત વ મુશાહિદાત ઝિક્ર કિયે થે જો કિસી શદીદ બીમારી યા હાદસેકે નતીજેમેં મૌતકે દરવાઝે તક પહોંચકર વાપસ આ ગયે, ઉનમેંસે બહોતસે લોગોંને યે બતાયા કે એક તારીક સુરંગસે ગુઝરનેકે બાદ ઉનહેં એક અજીબો ગરીબ નૂરાની વુજૂદ નઝર આયા, ઉસને હમસે હમારી પિછલી ઝિંદગીકે બારેમેં સવાલ કિયા ઔર ફિર ઉસને પલ ભરમેં ખૂદ હી હમેં હમારી ઝિંદગીકે સારે વાકિઆત એક એક કરકે દિખા દિયે. મસલન એક

ખાતૂન અપના મુશાહિદા બયાન કરતે હુએ કેહતી હૈં.

"જબ મુઝે વો નૂરાની વુજૂદ નઝર આયા તો ઉસને સબસે પેહલે મુઝસે યે કહા કે તુમહારે પાસ અપની ઝિંદગીમેં મુઝે દિખાનેકે લિયે ક્યા હૈ? ઔર ઈસ સવાલકે સાથ સાથ પિછલી ઝિંદગીકે નઝઝારે મુઝે નઝર આને શુરૂ હો ગયે. મૈં સખ્ત હૈરાન હુઈ કે યે ક્યા હો રહા હૈ? ક્યૂંકે અચાનક ઐસા લગા કે મૈં અપને બચપનકે બિલકુલ ઈબ્તિદાઈ દૌરમેં પહોંચ ગઈ હૂં ઔર ફિર મેરી આજ તકકી ઝિંદગીકે હર સાલકા નઝઝારા એક સાથ મેરે સામને આ ગયા. મૈંને દેખા કે મૈં એક છોટીસી લડકી હૂં, ઔર અપને કમરેકે કરીબ એક ચશ્મેકે પાસ ખેલ રહી હૂં, ઉસ દૌરમેં બહોતસે વાકિઆત જો મેરી બહેનકે સાથ પેશ આએ થે, મુઝે નઝર આએ, અપને પડોસિયોંકે સાથ ગુઝરે હુએ વાકિઆત દેખે, મૈં અપને આપકો કુંદર ગાર્ડનમેં નઝર આઈ, મૈંને વો ખિલોના દેખા જો મુઝે બહોત પસંદ થા, મૈંને ઉસે તોડ દિયા થા ઔર દેર તક રોતી રહી થી, ફિર મૈં ગર્લ્ઝ સ્કાઉટ્સમેં શામિલ હો ગઈ ઔર ગ્રામર સ્કૂલકે વાકિઆત મેરે સામને આને લગે. ઈસી તરહ મૈં જૂનિયર હાઈસ્કૂલ સીનિયર હાઈસ્કૂલ ઔર ગ્રેજ્યૂએશન મરાહિલસે ગુઝરતી રહી યહાં તકકે મૌજૂદા દૌર તક પહોંચ ગઈ.

તમામ વાકિઆત મેરે સામને ઈસી તરતીબસે આ રહે થે જિસ તરતીબસે વો વાકેઅ હુએ. ઔર યે સબ વાકિઆત ઈન્તિહાઈ વાઝેહ નઝર આ રહે થે, મનાઝિર બસ ઈસ તરહ થે જૈસે તુમ ઝરા બાહિર નિકલો ઔર ઉનહેં દેખ લો, અબ વાકિઆત મુકમ્મલ તૌર પર તીન અબઆદી (Three dimentional)

થે ઔર રંગ ભી નઝર આ રહે થે, ઉનમેં હરકત થી, મસલન જબ મૈંને અપને આપકો ખિલોના તોડતે દેખા તો મૈં ઉસકી તમામ હરકતેં દેખ સકતી થી.

જબ મુઝે યે મનાઝિર નઝર આ રહે થે ઉસ વકત મૈં ઈસ નૂરાની વુજૂદકો દેખ નહીં સકતી થી, વો યે કેહતે હી નઝરોંસે ઓઝલ હો ગયા થા કે તુમને ક્યા કુછ કિયા હૈ? ઉસકે બાવજૂદ મેરા એહસાસ યે થા કે વો વહાં મૌજૂદ હૈ ઔર વોહી યે મનાઝિર દિખા રહા હૈ, ઐસા નહીં થા કે વો ખૂદ યે મા'લૂમ કરના ચાહતા હો કે મૈંને અપની ઝિંદગીમેં ક્યા કિયા હૈ? વો પેહલે હી સે યે સારી બાતેં જાનતા થા, લેકિન યે વાકિઆત મેરે સામને લાકર યે ચાહતા થા કે મૈં ઉનહેં યાદ કરૂં, યે પૂરા કિસ્સા હી બડા અજીબ થા, મૈં વહાં મૌજૂદ થી, મૈં વાકિઅતન યે સબ મનાઝિર દેખ રહી થી ઔર યે સારે મનાઝિર ઈન્તિહાઈ તેઝીસે મેરે સામને આ રહે થે મગર તેઝીકે બાવજૂદ વો ઈતને આહિસ્તા ઝરૂર થે કે ઉનકા બખૂબી ઈદરાક કર સકતી થી, ફિર ભી વકતકા દૌરાનિયા ઈતના ઝિયાદા ન થા, મુઝે યકીન નહીં આતા, બસ ઐસા મા'લૂમ હોતા થા કે એક રોશની આઈ ઔર ચલી ગઈ. ઐસા લગતા થા કે યે સબ કુછ પાંચ મિનિટસે ભી કમમેં હો ગયા, અલબત્તા ગાલિબન તીસ સેકન્ડસે ઝિયાદા વકત લગા હોગા, લેકિન મૈં આપકો ઠીક ઠીક બતા હી નહીં સકતી."

એક ઔર સાહબને અપને ઈસ મુશાહિદેકા ઝિક્ર ઈસ તરહ કિયા. "જબ મૈં ઉસ લંબી અંધેરી જગહસે ગુઝર ગયા તો ઉસ સુરંગકે આખરી કિનારે પર મેરે બચપનકે તમામ ખયાલાત, બલ્કે મેરી પૂરી ઝિંદગી મુઝે વહાં મૌજૂદ નઝર આઈ જો મેરે બિલકુલ સામને

રોશનીકી તરહ ચમક રહી થી, યે બિલકુલ તસ્વીરોંકી તરહ નહીં થી, બલ્કે મેરા અંદાઝા હૈ કે વો ખયાલાતસે ઝિયાદા મિલતી જુલતી થી, મૈં ઉસ કૈફિયતકો આપકે સામને બયાન નહીં કર સકતા, મગર યે બાત તય હૈ કે મેરી સારી ઝિંદગી વહાં મૌજૂદ થી. વો સબ વાકિઆત એક સાથ વહાં નઝર આ રહે થે. મેરા મતલબ યે હૈ કે ઐસા નહીં થા કે એક વકતમેં એક ચીઝ નઝર આએ ઔર દૂસરે વકત દૂસરી, બલ્કે હર ચીઝ બયક વકત નઝર આ રહી થી. મૈં વો છોટે છોટે બડે કામ ભી દેખ સકતા થા જો મૈંને કિયે થે ઔર મેરે દિલમેં યે ખ્વાહિશ પૈદા હો રહી થી કે કાશ મૈંને યે કામ ન કિયે હોતે ઔર કાશ મૈં વાપસ જાકર ઉન કામોંકો મન્સૂખ (undo) કર સકતા." (Life After Life p 69)

જિન લોગોંને અપને યે મુશાહિદાત ડાકટર મોદીકે સામને બયાન કિયે ઉનમેંસે બાઝને યે ભી બતાયા કે ઈસ મુશાહિદેકે આખરી મરહલે પર ઉનહોંને કોઈ ઐસી ચીઝ દેખી જૈસે કોઈ રૂકાવટ હો, ઔર યા તો કિસીને કહા યા ખૂદ બખૂદ ઉનકે દિલમેં યે ખયાલ આયા કે અભી ઉનકે લિયે ઈસ રૂકાવટકો ઉબૂર કરનેકા વકત નહીં આયા ઔર ઉસીકે ફૌરન બાદ વો દો બાર અપને જિસ્મમેં વાપસ આ ગયે ઔર મા'મૂલકી દુનિયાકી તરફ પલટ આએ. બાઝ લોગોંને બતાયા કે યે રૂકાવટ પાનીકે એક જિસ્મકી સી થી, કિસીને કહા કે યે એક મટિયાલે રંગકી ધુંધ થી, કિસીને ઉસે દરવાઝેસે તા'બીર કિયા, કિસીને કહા કે વો ઈસ તરહકી એક બાડ થી જો ખેતકે ગિર્દ લગા દી જાતી હૈ. ઔર કિસીને યે ભી કહા કે વો સિર્ફ એક લકીર થી.

ડાકટર મોદીકી યે કિતાબ (Life After Life) સબસે

પેહલે સન ઈસવી ૧૯૭૫ મેં શાએઅ હુઈ થી જિસમેં ઉનહોંને આઠ સાલ તક તકરીબન ડેઢસો (૧૫૦) લોગોંકે ઈન્ટરવ્યૂકે નતાઈજ બયાન કિયે થે. સાથ હી ઉનહોંને યે ભી કહા થા કે અભી ઉનકી યે રીસર્ચ ન પૂરી તરહ સાઈન્ટીફિક સુબૂત કેહલાનેકી મુસ્તહિક હૈ, ન વો ઈસ કિસમકે વાકિઆતકે ઝિમ્મેદારાના આ'દાદ વ શુમાર દેનેકી પોઝીશનમેં હૈં, લેકિન ઉનકી ઈસ કિતાબને દૂસરે બહોતસે ડાકટરોંકો ઈસ મૌઝૂઅકી તરફ મુતવજ્જેહ કિયા ઔર ઉનકે બાદ બહોતસે લોગોંને ઈસ કિસમકે મુશાહિદાતકો અપના મૌઝૂઅ (વિષય) બનાયા, ઔર ઉસ પર મઝીદ કિતાબેં લિખ્ખીં, ઉનમેંસે એક કિતાબ ડાકટર મેલવિન મોર્સ (Melvin Morse) ને લિખ્ખી હૈ જો (Closer to the Light) કે નામસે શાએઅ હુઈ હૈ. યે સાહબ બચ્ચોંકે અમરાઝકે સ્પેશ્યાલિસ્ટ હૈં. ઔર ઉનહોંને ઈસ બાતકી જુસ્તજૂ શુરૂ કી કે ક્યા ઈસ કિસમકે મુશાહિદાત બચ્ચોંકો ભી પેશ આતે હૈં? ઉનકા ખયાલ થા કે બાલિગ લોગ અપને ઝહની તસવ્વુરાતસે મગ્લૂબ હોકર કુછ નઝ્ઝારે દેખ સકતે હૈં, લેકિન બચ્ચે ઈસ કિસમકે તસવ્વુરાતસે ખાલી ઝહન હોતે હૈં, ઈસ લિયે અગર ઉનમેં ભી ઈન મુશાહિદાતકા સુબૂત મિલે તો ઉન નઝ્ઝારોંકી વાકઈ હૈસિયત મઝીદ પુખ્તા હો સકતી હૈ. ચુનાંચે ઈસ કિતાબમેં ઉનહોંને બતાયા હૈ કે બહોતસે બચ્ચોંને ભી ઈસ કિસમકે મુશાહિદાત કિયે હૈં ઔર ઉનહોંને ખૂદ ઉન બચ્ચોંસે મુલાકાત કરકે ઉનકે બયાનાતકો મુખ્તલિફ ઝરાએઅસે ટેસ્ટ કિયા હૈ. ઔર ઉનકા તઅસ્સુર યે હૈ કે ઉન બચ્ચોંને ઝૂઠ નહીં બોલા બલ્કે વાકિઅતન ઉનહોંને યે મનાઝિર

દેખે હૈં. ૨૩૬- સફહાત પર મુશ્તમિલ યે કિતાબ ઈસી કિસમકે બયાનાત ઔર ઉનકે સાઈન્ટીફિક તજઝિયે પર મુશ્તમિલ હૈ.

એક ઔર સાહબ પોલસ્ટર જ્યોર્જ ગેલપ (Pollster Gearge Gallup) ને પૂરે અમેરિકામેં ઐસે લોગોંકા સર્વે કિયા જો ઈસ કિસમકે મુશાહિદાતસે ગુઝર ચુકે થે, ઉનકે સર્વેકા ચોંકા દેનેવાલા ખુલાસા યે હૈ કે અમેરિકાકી કુલ આબાદીકે તકરીબન પાંચ ફીસદ લોગ મૌતકે કરીબ પહોંચકર ઈસ કિસમકે મુશાહિદાતસે ગુઝર ચુકે હૈં. ડાકટર મોદીને ભી અપની તેહકીક મઝીદ જારી રખ્ખી ઔર અપની દૂસરી કિતાબ (The Light Beyond) મેં ઉનહોંને લિખ્ખા હૈ કે પેહલે ૧૫૦ લોગોંકે બાદ ઉનહોંને મઝીદ એક હઝાર લોગોંસે ઈન્ટરવ્યૂ કિયા ઔર ઉસકે નતાઈજ ભી કમો બેશ વોહી થે. અલબત્તા ઉસ દૌરાન ઉન બાઝ લોગોંને કુછ નઈ બાતેં ભી બતાઈ. મસલન પેહલે ૧૫૦ લોગોંમેંસે કિસીને સરાહતન જન્નત યા દોઝખ કિસમકી કિસી ચીઝકા ઝિક્ર નહીં કિયા થા, લેકિન ઈસ નઈ તેહકીકકે દૌરાન કઈ લોગોંને એક "રોશ્નિયોંકે ખૂબસૂરત શહેર" કા ઝિક્ર કિયા, બાઝને બડે ખૂબસૂરત બાગાત દેખે ઔર અપને બયાનમેં ઉનહેં જન્નતસે તા'બીર કિયા. બાઝ લોગોંને સાફ સાફ દોઝખકે મનાઝિર ભી બયાન કિયે, એક સાહબને બતાયા કે મૈં નીચે ચલતા ગયા, નીચે અંધેરા થા, લોગ બુરી તરહ ચીખ ચિલ્લા રહે થે, વહાં આગ થી, "વો લોગ મુઝસે પીનેકે લિયે પાની માંગ રહે થે" ઈન્ટરવ્યૂ કરનેવાલેને પૂછા કે "ક્યા આપ કિસી સુરંગકે ઝરીએ નીચે ગયે થે" ? ઉનહોંને જવાબ દિયા : નહીં, વો સુરંગસે ઝિયાદા બડી ચીઝ થી, મૈં તૈરતા હુવા નીચે જા

રહા થા" પૂછા ગયા કે વહાં કિતને આદમી ચીખ પુકાર કર રહે થે? ઔર ઉનકે જિસ્મ પર કપડે થે યા નહીં"? ઉનહોંને જવાબ દિયા "કે વો ઈતને થે કે આપ ઉનહેં શુમાર નહીં કર સકતે, મેરે ખયાલમેં એક મિલયન (દસ લાખ) ઝરૂર હોંગે ઔર ઉનકે જિસ્મ પર કપડે નહીં થે."

(The Light Beyond - 26-27)

ઈન તમામ મુશાહિદાતકી હકીકત ક્યા હૈ? બાઝ હઝરાતકા ખયાલ હૈ કે મગરિબી મુલ્કોંમેં પુર અસરારિયતકા શૌક એક જુનૂન (Craze) કી હદ તક બળ્હતા જા રહા હૈ. ઔર યે કિતાબેં ઉસી જુનૂનકા શાખસાના હો સકતી હૈં. અગરચે ઈસ એહતિમાલસે પૂરે તૌર પર સર્ફે નઝર નહીં કિયા જા સકતા, લેકિન સન ઈસવી ૧૯૭૫ કે બાદસે જિસ તરહ મુખ્તલિફ સન્જીદા હલકોંને ઈન વાકિઆતકા નોટિસ લિયા હૈ ઔર બયાન પર જિસ તરહ રીસર્જ કી ગઈ હૈ ઉસકે પેશે નઝર યે એહતિમાલ ખાસા બઈદ (દૂર) હોતા જા રહા હૈ. ડાકટર મોદીને ઈસ એહતિમાલ પર ભી ખાસી તફસીલસે બહસ કી હૈ કે જિન લોગોંસે ઉનહોંને ઈન્ટરવ્યૂ કિયા, વો બે બુન્યાદ ગપ લગાનેકે શૌકીન તો નહીં થે લેકિન બિલ આખિર નતીજા યેહી નિકાલા હૈ કે ઈતને સારે આદમિયોંકા જો મુખ્તલિફ ઈલાકોં ઔર મુખ્તલિફ તબ્કહાએ ખયાલસે તઅલ્લુક રખતે હૈં એક હી કિસમકી ગપ લગાના ઈન્તિહાઈ બઈદ અઝ કયાસ હૈ.

બાઝ ડાકટરોંને યે ખયાલ ભી ઝાહિર કિયા કે બાઝ નશાઆવર ચીઝોં ઔર દવાઓંકે ઈસ્તેમાલસે ભી ઈસ કિસમકી

કૈફિયાત પૈદા હો જાતી હૈં જિનમેં ઈન્સાન અપને આપકો માહોલસે અલગ મહેસૂસ કરતા હૈ. ઔર બાઝ ઔકાત ઉસકા દિમાગ ઝૂઠે તસવ્વુરાતકો મરઈ શકલ દે દેતા હૈ. ઐસેમેં ઉસે બાઝ પુર ફરેબ (Hallucinations) નઝઝારે નઝર આને લગતે હૈં, હો સકતા હૈ કે ઈન લોગોંકો ઈસી કિસમકી કિસી કૈફિયતસે સાબકા પેશ આયા હો, લેકિન ડાકટર મોદીને દોનોં કિસમકી કૈફિયાતકા અલગ અલગ તજઝિયા કરનેકે બાદ યેહી રાય ઝાહિર કી હૈ કે જિન લોગોંસે ઉનહોંને ઈન્ટરવ્યૂ કિયા, બઝાહિર ઉનકે મુશાહિદાત ઉન પુર ફરેબ નઝઝારોંસે મુખ્તલિફ થે, ડાકટર મેલવિન મોર્સને ઈસ એહતિમાલ પર ઝિયાદા સાઈન્ટીફિક અંદાઝમેં તેહકીક કરનેકે બાદ અપના હતમી (પક્કા) નતીજા યે બતાયા હૈ કે યે મુશાહિદાત (Hallucinations) નહીં થે.

ઉનહોંને ઈસ એહતિમાલ પર ભી ગુફતગૂ કી હૈ કે ઉન લોગોંકે મઝહબી તસવ્વુરાત ઉનકે ઝહન પર ઈસ તરહ મુસલ્લત થે કે બેહોશી યા ખ્વાબકે આલમમેં વહી તસવ્વુરાત એક મહેસૂસ વાકિએકી શકલમેં ઉનકે સામને આ ગયે. ડાકટર મોદીને ઈસ એહતિમાલકો ભી બઈદ કરાર દિયા જિસકી એક વજહ યે થી કે જિન લોગોંસે ઉનકી મુલાકાત હુઈ ઉનમેંસે બહોતસે લોગ ઐસે ભી થે જો મઝહબકે કાઈલ ન થે, યા ઉસસે બેગાને થે કે ઉન પર મઝહબી તસવ્વુરાતકી કોઈ ઐસી છાપ ગાલિબ નહીં આ સકતી થી, ફિર યે મુશાહિદાત ક્યા થે? ઉનસે ક્યા નતીજા નિકલતા હૈ? ઔર ઈસ બારેમેં કુરઆન વ સુન્નતસે ક્યા મા'લૂમ હોતા હૈ? ઈસ મૌઝૂઅ પર ઈન્શા અલ્લાહ આઈન્દા હફતે કુછ અર્ઝ કરૂંગા.

(૩)

પિછલી દો કિસ્તોંમેં મૈંને ઉન લોગોંકે બયાનાતકા ખુલાસા ઝિક્ર કિયા થા જો મૌતકે દરવાઝે પર પહોંચકર વાપસ આ ગયે, ઉનહોંને અપને આપકો અપને જિસ્મસે જુદા હોતે હુએ દેખા, એક તારીક સુરંગસે ગુઝરે, એક નૂરાની વુજૂદકા મુશાહિદા કિયા ઔર ફિર ઉસ નૂરાની વુજૂદને ઉનકે સાથ ઉનકી સાબિકા ઝિંદગીકા પૂરા નકશા પેશ કર દિયા. યે બાત તો વાઝેહ હૈ કે ઉન લોગોંકો મૌત નહીં આતી થી. અગર મૌત આ ગઈ હોતી તો યે દો બારહ દુનિયામેં વાપસ ન આતે, ખૂદ ડાકટર મોદી જિનહોંને ઉન લોગોંકે બયાનાત કલમબંદ કિયે (યાની લિખ્ખે) વો ભી યેહી કેહતે હૈં કે ઉન લોગોંને મૌત નહીં દેખી, અલબત્તા મૌતકે નઝદીક પહોંચકર કુછ અજીબો ગરીબ મનાઝિર ઝરૂર દેખે, ચુનાંચે ઉન મુશાહિદાતકે લિયે ઉનહોંને જો ઈસ્તિલાહ વાઝેહ કી હૈ વો હૈ (Near-Death Experience) (કરીબુલ મૌત તજુર્બાત) જિસે મુખફ્ફફ કરકે (શોટ કરકે) વો N. D. E. સે તાબીર કરતે હૈં ઔર યેહી ઈસ્તિલાહ બાદકે મુસન્નિફીનને ભી અપનાલી હૈ. લિહાઝા અગર ઉન લોગોંકે બયાનાતકો સચ માન લિયા જાએ. ઔર ડાકટર મોદીકી પક્કી રાય યે હૈ કે ઈતને બહોતસે લોગોંકો એક સાથ ઝુઠલાના ઉનકે લિયે આસાન નહીં. તો યે ભી બાત ઝાહિર હૈ કે ઉનહોંને મૌતકે બાદ પેશ આનેવાલે વાકિઆતકા મુશાહિદા નહીં કિયા, અલબત્તા યે કહા જા સકતા હૈ કે અઝ ખૂદ રવાન્ગીકે આલમમેં ઉનહેં ઈસ જહાંકી કુછ ઝલકિયાં નઝર આઈ જિસકા દરવાઝા મૌત હૈ.

મેડીકલ સાઈન્સ ચૂંકે સિર્ફ ઉન ચીઝોં પર યકીન રખતી હૈ જો આંખોંસે નઝર આ જાએં યા દૂસરે હવાસકે ઝરીએ મહેસૂસ હો જાએં. ઈસ લિયે અભી તક વો ઈન્સાની જિસ્મમેં "રૂહ નામકી કિસી ચીઝકો દરયાફ્ત નહીં કર સકી, ઔર ન "રૂહ" કી હકીકત તક ઉસકી રસાઈ હો સકતી હૈ. (ઔર શાયદ રૂહકી મુકમ્મલ હકીકત ઉસે જીતે જી કભી મા'લૂમ ન હો સકે, ક્યૂંકે કુરઆને કરીમને "રૂહ" કે બારેમેં લોગોંકે સવાલાતકા જવાબ દેતે હુએ યે ફરમા દિયા હૈ કે "રૂહ" મેરે પરવરદિગારકે હુકમસે હૈ ઔર તુમ્હેં બહોત થોડા ઈલ્મ દિયા ગયા હૈ) લેકિન કુરઆન વ સુન્નતસે યે બાત પૂરી વઝાહતકે સાથ મા'લૂમ હોતી હૈ કે ઝિંદગી જિસ્મ ઔર રૂહકે મઝબૂત તઅલ્લુકકા નામ હૈ, ઔર મૌત ઉસ તઅલ્લુકકે ટૂટ જાનેકા નામ હૈ. ઈસ સિલસિલેમેં યે નુકતા યાદ રખનેકે લાઈક હૈ કે હમ અપની બોલ ચાલમેં મૌતકે લિયે જો "વફાત" કા લફ્ઝ ઈસ્તેમાલ કરતે હૈં વો કુરઆને કરીમકે એક લફ્ઝ "તવફ્ફા" સે માખૂઝ હૈ. કુરઆને કરીમસે પેહલે અરબી ઝબાનમેં યે લફ્ઝ "મૌત" કે માઅનામેં ઈસ્તેમાલ નહીં હોતા થા, અરબી ઝબાનમેં મૌતકે મફહૂમકો અદા કરનેકે લિયે તકરીબન ચોબીસ અલ્ફાઝ ઈસ્તેમાલ હોતે થે, લેકિન "વફાત" યા "તવફ્ફા" કા ઈસ માઅનામેં કોઈ વુજૂદ ન થા. કુરઆને કરીમને પેહલી બાર યે લફ્ઝ મૌતકે લિયે ઈસ્તેમાલ કિયા. ઔર ઉસકી વજહ યે થી કે ઝમાનએ જાહિલિયતકે અરબોંને મૌતકે લિયે જો અલ્ફાઝ વઝઅ કિયે થે કે વો સબ ઉનકે ઉસ અકીદે પર મબની થે કે મૌતકે બાદ કોઈ ઝિંદગી નહીં હૈ. કુરઆને કરીમને "તવફ્ફા" કા લફ્ઝ ઈસ્તેમાલ કરકે લતીફ અંદાઝમેં ઉનકે ઉસ

અકીદેકી તરદીદ કી, (યાની રદ કિયા) "તવફ્ફા" કે માઅના હૈં કિસી ચીઝકો પૂરા પૂરા વસૂલ કર લેના. ઔર મૌતકે લિયે ઈસ લફ્ઝકો ઈસ્તેમાલ કરનેસે ઈસ તરફ ઈશારા કિયા ગયા હૈ કે મૌતકે વકત ઈન્સાનકી રૂહકો ઉસકે જિસ્મસે અલાહિદા કરકે વાપસ બુલા લિયા જાતા હૈ. ઈસી હકીકતકો વાઝેહ અલ્ફાઝમેં બયાન કરતે હુએ "સૂરએ ઝુમર" મેં કુરઆને કરીમને ઈરશાદ ફરમાયા.

"અલ્લાહ તઆલા ઈન્સાનોંકી મૌતકે વકત ઉનકી રૂહેં કબ્ઝ કર લેતા હૈ. ઔર જો લોગ મરે નહીં હોતે ઉનકી રૂહેં ઉનકી નીંદકી હાલતમેં વાપસ લે લેતા હૈ. વો ફિર જિનકી મૌતકા ફૈસલા કર લેતા હૈ ઉનકી રૂહેં રોક લેતા હૈ. ઔર દૂસરી રૂહોંકો એક મુઅય્યન વકત તક છોડ દેતા હૈ, બેશક ઉસમેં ઉન લોગોંકે લિયે બડી નિશાનિયાં હૈં જો ગૌરો ફિક્ર કરતે હૈં". (સૂરએ ઝુમર- ૪૨) દૂસરી તરફ હઝરત આદમ (અલૈ.) કો ઝિંદગી અતા કરનેકે લિયે કુરઆને કરીમને ઉનકે અંદર "રૂહ ફૂંકને" સે તા'બીર ફરમાયા હૈ.

કુરઆને કરીમકે ઈન ઈરશાદાતસે યે બાત વાઝેહ તૌર પર મા'લૂમ હોતી હૈ કે ઝિંદગી નામ હૈ જિસ્મકે સાથ રૂહકે કવી તઅલ્લુક કા. જિસ્મકે સાથ રૂહકા તઅલ્લુક જિતના મઝબૂત હોગા ઝિંદગીકે આસાર ઉતને હી ઝિયાદા વાઝેહ ઔર નુમાયાં હોંગે. ઔર યે તઅલ્લુક જિતના કમઝોર હોતા જાએગા ઝિંદગીકે આસાર ઉતને હી કમ હોતે જાએંગે. બેદારીકી હાલતમેં જિસ્મ ઔર રૂહકા યે તઅલ્લુક નિહાયત મઝબૂત હોતા હૈ ઈસ લિયે ઉસ હાલતમેં ઝિંદગી ભરપૂર અલામાત ઔર મુકમ્મલ ખવાસકે સાથ મૌજૂદ હોતી હૈ. ઉસ હાલતમેં ઈન્સાનકે તમામ હવાસ કામ કર રહે હોતે હૈં. ઉસકે

તમામ આ'ઝા અપને અપને અમલકે લિયે ચોકસ (ખબરદાર) ઔર તૈયાર હોતે હૈં, ઈન્સાન અપને ઈખ્તિયારકો પૂરી તરહ ઈસ્તેમાલ કરતા હૈ ઔર ઉસકે સોચને સમઝને પર કોઈ રૂકાવટ મૌજૂદ નહીં હોતી, લેકિન નીંદકી હાલતમેં જિસ્મકે સાથ રૂહકા તઅલ્લુક કદરે કમઝોર પડ જાતા હૈ, જિસકા નતીજા યે હૈ કે સોનેકી હાલતમેં ઈન્સાન પર ઝિંદગીકી તમામ અલામતોંકા ઝુહૂર નહીં હોતા. વો અપને ગર્દો પેશસે (આસપાસસે) બે ખબર હો જાતા હૈ, નીંદકી હાલતમેં વો અપને ઈખ્તિયારસે અપને આ'ઝાકો ઈસ્તેમાલ નહીં કર સકતા, ન ઉસ વકત મા'મૂલકે મુતાબિક સોચને સમઝનેકી પોઝીશનમેં હોતા હૈ, લેકિન ઉસ હાલતમેં ભી રૂહકા તઅલ્લુક જિસ્મકે સાથ ઈતના મઝબૂત ઝરૂર હોતા હૈ કે ઉસકે જિસ્મ પર વારિદ હોનેવાલે વાકિઆતકા એહસાસ બાકી રેહતા હૈ. ચુનાંચે અગર કોઈ શખ્સ ઉસકે જિસ્મમેં સૂઈ ચુભો દે તો ઉસકી તકલીફ મહેસૂસ કરકે વો બેદાર હો જાતા હૈ.

નીંદસે ભી આગે એક ઔર કૈફિયત બેહોશીકી હૈ. ઉસ કૈફિયતમેં જિસ્મકે સાથ રૂહકા રિશ્તા નીંદકી હાલતસે ભી ઝિયાદા કમઝોર હો જાતા હૈ. યેહી વજહ હૈ કે મુકમ્મલ બેહોશીકી હાલતમેં ઈન્સાનકે જિસ્મ પર નશ્તર ભી ચલાએ જાએં તો ઉસે તકલીફકા એહસાસ નહીં હોતા, ઔર બેહોશીકી ઉસ સિફતસે ફાઈદા ઉઠાકર ઉસ હાલતકો બડે બડે ઓપ્રેશનોંકે લિયે ઈસ્તેમાલ કિયા જાતા હૈ, ઉસ હાલતમેં ઈન્સાનકે જિસ્મસે ઝિંદગીકી બેશ્તર અલામાત ઔર ખાસિયતેં ગાઈબ હો જાતી હૈં, અલબત્તા દિલકી ધડકન ઔર સાંસકી આમદો રફત બાકી રેહતી હૈ જિસસે ઉસકે ઝિંદા હોનેકા પતા ચલતા હૈ,

બેહોશીસે ભી આગે એક ઔર કૈફિયત બાઝ લોગોં પર શદીદ બીમારીકે આલમમેં તારી હોતી હૈ જિસે આમ તૌર પર "સક્તા" સે તાબીર કિયા જાતા હૈ, ઉસ હાલતમેં ઝિંદગીકી તમામ ઝાહિરી અલામાત ખતમ હો જાતી હૈં ઔર સિર્ફ આમ આદમી હી નહીં ડાકટરકો ભી બઝાહિર ઝિંદગીકી કોઈ રમક મા'લૂમ નહીં હોતી, દિલકી ધડકન બંદ હો જાતી હૈ, સાંસ રૂક જાતા હૈ, બ્લડ પ્રેશર ગાઈબ હો જાતા હૈ, જિસ્મકી હરારત (ગરમી) તકરીબન ખતમ હો જાતી હૈ, લેકિન દિમાગકે કિસી મખ્ફી ગોશેમેં ઝિંદગીકી કોઈ બકી રવ બાકી હોતી હૈ, યેહી વો હાલત હૈ જિસમેં ડાકટર સાહેબાન આખરી ચારહકારકે તૌર પર તનફ્ફુસ યા દિલકી ધડકનકો બહાલ કરનેકે લિયે કુછ મસ્નૂઈ (બનાવટી) તરીકે આઝમાતે હૈં. બાઝ લોગોં પર યે તરીકે કામિયાબ હો જાતે હૈં ઔર મરીઝ ઈસ અમલકે બાદ મા'મૂલકી ઝિંદગીકી તરફ લૌટ આતા હૈ ઔર ઉસકે વાપસ આ જાને હી સે યે બાત વાઝેહ હોતી હૈ કે વો અભી તક મરા નહીં થા ઔર ઉસકી રૂહ પૂરી તરહ જિસ્મસે જુદા નહીં હુઈ થી. યે ઝિંદગીકા કમઝોર તરીન દરજા હૈ જિસમેં રૂહકા તઅલ્લુક ઈન્સાનકે જિસ્મકે સાથ બહોત મા'મૂલીસા રેહ જાતા હૈ. ફિર રૂહકા તઅલ્લુક જિસ્મસે જિતના કમઝોર હોતા હૈ ઉતની હી વો જિસ્મકે કૈદસે આઝાદ હોતી હૈ, નીંદકી હાલતમેં યે આઝાદી કમ હૈ, બેહોશીકી હાલતમેં ઉસસે ઝિયાદા, ઔર સકતેકી હાલતમેં ઉસસે ભી ઝિયાદા, લિહાઝા સકતેકી યે હાલત જિસમેં રૂહકા તઅલ્લુક જિસ્મકે સાથ બહોત મા'મૂલી રેહ જાતા હૈ ઔર વો જિસ્મકી કૈદસે કાફી હદ તક આઝાદ હો ચુકી હોતી હૈ, ઈસ હાલતમેં અગર કિસી ઈન્સાનકા ઈદરાક

અપની રૂહકે સફરમેં શરીક હો જાએ ઔર ઉસે માદ્દી ઝિંદગીકે ઉસ પાર દૂસરે આલમકી કોઈ ઝલક નઝર આ જાએ તો કુછ બઈદ અઝ કયાસ નહીં. ઔર તારીખમેં ઐસે વાકિઆત મિલતે હૈં જહાં ઈસ કિસમકે લોગોંને આલમે બાલાકે કુછ મનાઝિરકા મુશાહિદા કિયા જિન લોગોંકે બયાનાત મૈંને પીછે ડાક્ટર મોદીકે હવાલેસે નકલ કિયે હૈં. અગર યે તસ્લીમ કર લિયા જાએ કે વો ઝૂઠ ઔર ધોકે અમલ દખલસે ખાલી હૈં તો ઉનકે યે મુશાહિદાત ભી ઈસી નૌઈયતકે હો સકતે હૈં લેકિન ઉનકે બારેમેં ચંદ બાતેં ઝહન નશીન રખની ઝરૂરી હૈં.

(૧) જિન લોગોંકો યે મનાઝિર નઝર આએ, ઉનહેં અભી મૌત નહીં આઈ થી, લિહાઝા જો કુછ ઉનહોંને દેખા વો દૂસરે જહાંકી ઝલકિયાં તો હો સકતી હૈં લેકિન મરનેકે બાદ પેશ આનેવાલે વાકિઆત નહીં.

(૨) જિસ હાલતમેં ઉન લોગોંને યે મનાઝિર દેખે, વો ઝિંદગી હી કી એક હાલત થી. ઔર કમ અઝ કમ દિમાગકે મખ્ફી ગોશોંમેં અભી ઝિંદગી બાકી થી. લિહાઝા ઉન નઝઝારોંમેં દિમાગકે તસર્રુફકા ઈમકાન બઈદ અઝ કયાસ નહીં.

(૩) જિન લોગોંને અપને યે મુશાહિદાત બયાન કિયે વો સબ ઈસ બાત પર મુત્તફિક હૈં કે ઉન મુશાહિદાતકી તફસીલ વો લફઝોંમેં બયાન નહીં કર સકતે, ફિર ભી ઉનહોંને યે કૈફિયાત બયાન કરનેકે લિયે મહેદૂદ લફઝોં હીકા સહારા લિયા, ચુનાંચે યે બાત અબ ભી મશ્કૂક હૈ કે વો અલ્ફાઝકે ઝરીએ ઉન કૈફિયાતકો બયાન કરનેમેં કિસ હદ તક કામિયાબ રહે? નીઝ ઉનહેં કૌનસી બાત કિતની

સિહ્હતકે સાથ યાદ રહી. ઈન વુજૂહસે ઈન મુશાહિદાતકી તમામ તફસીલાત પર તો ભરોસા નહીં કિયા જા સકતા, ન ઉનહેં મા બા'દલ મૌતકે બારેમેં કિસી અકીદેકી બુન્યાદ બનાયા જા સકતા હૈ, મા બા'દલ મૌતકે જિતને હકાઈક હમેં માલૂમ હોને ઝરૂરી હૈં વો વહીયે ઈલાહીકે બેગુબાર રાસ્તેસે આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને હમેં પહોંચા દિયે હૈં ઔર વો અપની તસ્દીકકે લિયે ઈસ કિસમકે બયાનાતકે મોહતાજ નહીં, લેકિન ઈન મુશાહિદાતકી બા'ઝ બાતોંકી તાઈદ કુરઆન વ સુન્નતકે બયાન કરદા હકાઈકસે ઝરૂર હોતી હૈ. મસલન ઈન તમામ બયાંનાતકી યે કદરે મુશ્તરક કુરઆન વ સુન્નતસે કિસી શક વ શુબહકે બગૈર સાબિત હૈ કે ઝિંદગી સિર્ફ ઈસ દુનિયાકી હદ તક મહેદૂદ નહીં જો હમેં અપને ગર્દો પેશમેં ફૈલી નઝર આતી હૈ. બલ્કે દુનિયાકે ઉસ પાર એક આલમ ઔર હૈ જિસકી કૈફિયાતકા ઠીક ઠીક ઈદરાક હમ માદ્દી કસાફતોંકી કૈદમેં રેહતે હુએ નહીં કર સકતે, વહાં પેશ આનેવાલે વાકિઆત ઝમાન વ મકાનકે ઉન મઅરૂફ પૈમાનોંસે બાલાતર હૈં જિનકે હમ દુન્યવી ઝિંદગીમેં આદી હો ચુકે હૈં, યહાં હમ યે તસવ્વુર નહીં કર સકતે કે એક કામ જિસે અંજામ દેનેકે લિયે સાલહા સાલ દરકાર હોતે હૈં વો એક લમ્હામેં કૈસે અંજામ પા સકતા હૈ, લેકિન વહાં પેશ આનેવાલે વાકિઆત વક્તકી ઉસકી કૈદસે આઝાદ હૈં, કુરઆને કરીમ ફરમાતા હૈ "તુમહારે પરવરદિગારકે નઝદીક એક દિન તુમહારી ગિન્તીકે લિહાઝસે એક હઝાર સાલકે બરાબર હૈ". (સૂરએ હજ ૪૭)

યે આલમ ક્યા હૈ? ઉસકે તકાઝે ક્યા હૈં? ઔર ઉસ તક પહોંચનેકે લિયે કિસ કિસમકી તૈયારી ઝરૂરી હૈ? યેહી બાતેં બતાનેકે

લિયે અંબિયા (અલૈ.) તશરીફ લાતે હૈં. ક્યૂંકે યે બાતેં હમ સિર્ફ અપને હવાસ ઔર અપની અકલસે માલૂમ નહીં કર સકતે, આખરી દૌરમેં યે બાતેં હમેં હુઝૂર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને "ઈસ્લામી શરીઅત" કે ઝરીએ બતા દી હૈં ઔર જિસે ઉસ આલમકે લિયે ઠીક ઠીક તૈયારી કરની હો, વો ઈસ શરીઅતકો સીખ લે, ઉસ પર ઉસ આલમકે હકાઈક ભી વાઝેહ હો જાએંગે ઔર વહાં તક પહોંચનેકા સહીહ તરીકા ભી આ જાએગા.

(ખતમ શુદ)

ઈસ્તિફતાઅ (સવાલ)

ક્યા ફરમાતે હૈં ઉલમાએ દીન ઈસ મસ્અલેકે બારેમેં કે રોઝનામા જંગ કરાચી તારીખ ૨૮-૧-૧૯૯૮ બરોઝ બુધ, કોલમ, નાકાબિલે ફરામોશ, મેં ડાક્ટર સૈયદ અમજદ અલી સાહબને અપના એક વાકિઆ લિખ્ખા હૈ કે ઉન પર દિલકા દૌરા ૨૩-૩-૧૯૮૪ કો પડા. વો ઉસ દૌરેકી તવીલ તફસીલ તેહરીર ફરમાતે હૈં ઔર ઉસ તફસીલમેં તેહરીર ફરમાયા કે મૈં ૨૦ મિનિટ તક મુરદા રહા ઔર ઉસકે બાદ મુઝે મુરદા કરાર દે દિયા ગયા. મરનેસે પેહલે મૈંને નૂરકા બના હુવા એક ફર્દ અપને કરીબ આતે હુએ દેખા થા. જિસકે જિસ્મસે છૂતે હી મેરે અપને જિસ્મકા સત (ઝોર) નિહાયત તેઝીકે સાથ પાંવકી તરફસે શુરૂ હોકર સરકી તરફસે નિકલ ગયા ઔર મૈં મુકમ્મલ રોશનીકા એક હલકા ફુલકાસા ફર્દ બન ગયા, મૈં ઉસ નૂરકે આદમીકી રફાકતમેં પુરસુકૂન થા. મૈંને તમામ વોર્ડ ઔર ફિર

શદીદ નિગેહદાશ્તકે કમરેકા જાઈઝા લિયા ઔર એક કોનેમેં ખડા હો ગયા. યે સબ કુછ પલક ઝપકનેમેં હુવા, મૈં રોશનીકે આદમીકે સાથ સાથ અપને જિસ્મકે કરીબ હી રહા. ઔર દેખતા રહા કે મેરે જિસ્મકે સાથ ક્યા હો રહા હૈ? મેરે દાએં જાનિબ નૂરકા એક સુર્ખ હાલા આનન ફાનનમેં બન ચુકા થા. મૈં પુર સુકૂન હાલતમેં સુરંગકે ઉસ હાલાકી રોશનિયોંસે લુત્ફ અંદોઝ હો રહા થા જિસે મૈં અપને આપકો એક ઔર દુનિયાકા ફર્દ મહેસૂસ કરને લગા થા, અપને જિસ્મસે કિયે જાનેવાલે તિબ્બી અમલસે લા તઅલ્લુક થા, હોસ્પિટલકે મુખ્તલિફ હિસ્સોંસે તવાનાઈકી લેહરેં ઉપર જા રહી થીં. મુઝે બતાયા ગયા થા કે યે લોગોંકી દુઆએં હૈં. જબ મુઝે ટેલીપેથીસે પૈગામ મિલા કે તુમહેં વાપસ જાના હૈ તો મુઝે અચ્છા નહીં લગા, મગર ઉસકે અલાવા કોઈ ચારાકાર નહીં થા. મૈં હવામેં તૈરતા હુવા અપને ખાલી જિસ્મમેં હુલૂલ કર ગયા ઔર મુઝે ઐસા મહેસૂસ હુવા કે માઝીમેં ભી વજનકો ઉઠાએ હુએ ફિરતા રહા હૂં ઔર આઈન્દા ભી વકતે મુઅય્યન તક ઈસ બોઝકો ઘિસટના હૈ ફિર જબ મેરી આંખ ખુલી તો મૈં દુનિયામેં વાપસ લૌટાયા જા ચુકા થા.

ક્યા ફરમાતે હૈં ઉલમાએ દીન નીચેકે મસાઈલકે બારેમેં.

(૧) ક્યા કોઈ શખ્સ ૨૦ મિનટ મુરદા રેહનેકે બાદ દો બારહ ઝિંદા હો સકતા હૈ.?

(૨) ક્યા યે મુમકિન હૈ કે મરનેવાલા કિસી નૂરાની શખ્સકે સાથ ઘૂમ સકતા હૈ.

(૩) ક્યા કિસી મરનેવાલેકી રૂહ જો કુછ વહાં હો રહા હૈ વો સબ કુછ દેખતી હૈ.? સાઈલ.....હાફિઝ નૂર મુહમ્મદ

જવાબ

હામિદંવ્ વ મુસલ્લિયા

મઝકૂરા શખ્સને જિન મનાઝિર વ વાકિઆતકા મુશાહિદા કિયા હૈ વો મૌતકે બાદ પેશ આનેવાલે વાકિઆત નહીં હૈં, ક્યૂંકે અગર મૌત આ ગઈ હોતી તો યે દો બારહ દુનિયામેં વાપસ ન આતે, અલબત્તા યે કહા જા સકતા હૈ કે સકતાકી હાલતમેં અઝ ખુદ રફ્તગીકે આલમમેં મૌતકે નઝદીક પહોંચકર ઉસ જહાંકી કુછ ઝલકિયાં નઝર આઈ.

ઉસકી તફસીલ કુછ ઈસ તરહ હૈ કે ઝિંદગી નામ હૈ જિસ્મકે સાથ રૂહકે કવી તઅલ્લુકકા, જિસ્મકે સાથ રૂહકા તઅલ્લુક જિતના મઝબૂત હોગા ઝિંદગીકે આસાર ઉતને હી ઝિયાદા વાઝેહ ઔર નુમાયા હોંગે. ઔર યે તઅલ્લુક જિતના કમઝોર હોતા જાએગા ઝિંદગીકે આસાર ઉતને હી કમ હોતે જાએંગે.

બેદારીકી હાલતમેં જિસ્મ ઔર રૂહકા યે તઅલ્લુક નિહાયત મઝબૂત હોતા હૈ ઈસ લિયે ઈસ હાલતમેં ઝિંદગી અપની ભરપૂર અલામાત ઔર મુકમ્મલ ખવાસકે સાથ મૌજૂદ હોતી હૈ, ઈસ હાલતમેં ઈન્સાનકે તમામ હવાસ કામ કર રહે હોતે હૈં, ઉસકે તમામ આ'ઝા અપને અપને અમલકે લિયે ચોકસ (ખબરદાર) ઔર તૈયાર હોતે હૈં, ઈન્સાન અપને ઈખ્તિયારકો પૂરી તરહ ઈસ્તેમાલ કરતા હૈ ઔર ઉસકે સોચને ઔર સમઝને પર કોઈ રૂકાવટ મૌજૂદ નહીં હોતી, લેકિન નીંદકી હાલતમેં જિસ્મકે સાથ રૂહકા તઅલ્લુક કદરે

કમઝોર પડ જાતા હૈ, જિસકા નતીજા યે હૈ કે સોનેકી હાલતમેં ઝિંદગીકી તમામ અલામતોંકા ઝુહૂર નહીં હોતા. વો અપને ગર્દો પેશસે બેખબર હો જાતા હૈ. નીંદકી હાલતમેં વો અપને ઈખ્તિયારસે અપને આ'ઝાકો ઈસ્તેમાલ નહીં કર સકતા. ન ઉસ વક્ત મામૂલકે મુતાબિક સોચને સમઝનેકી પોઝીશનમેં હોતા હૈ, લેકિન ઈસ હાલતમેં ભી રૂહકા તઅલ્લુક જિસ્મકે સાથ ઈતના મઝબૂત ઝરૂર હોતા હૈ કે ઉસકે જિસ્મસે વારિદ હોનેવાલે વાકિઆતકા એહસાસ બાકી રેહતા હૈ, ચુનાંચે અગર કોઈ શખ્સ ઉસકે જિસ્મમેં સૂઈ ચુભો દે તો ઉસકી તકલીફ મહેસૂસ કરકે વો બેદાર હો જાતા હૈ.

નીંદસે ભી આગે એક ઔર કૈફિયત બેહોશીકી હૈ. ઈસ કૈફિયતમેં જિસ્મકે સાથ રૂહકા રિશ્તા નીંદકી હાલતસે ભી ઝિયાદા કમઝોર હો જાતા હૈ, યેહી વજહ હૈ કે મુકમ્મલ બેહોશીકી હાલતમેં ઈન્સાનકે જિસ્મ પર નશ્તર ભી ચલાએ જાએં તો ઉસે તકલીફકા એહસાસ નહીં હોતા. ઔર બેહોશીકી ઈસ સિફતસે ફાઈદા ઉઠાકર ઈસ હાલતકો બડે બડે ઓપ્રેશનોંકે લિયે ઈસ્તેમાલ કિયા જાતા હૈ, ઈસ હાલતમેં ઈન્સાનકે જિસ્મસે ઝિંદગીકી બેશતર અલામાત ઔર ખાસિયતેં ગાઈબ હો જાતી હૈં. અલબત્તા દિલકી ધડકન ઔર સાંસકી આમદો રફત બાકી રેહતી હૈ, જિસસે ઉસકે ઝિંદા હોનેકા પતા ચલતા હૈ.

બેહોશીસે ભી આગે એક ઔર કૈફિયત બાઝ લોગોં પર શદીદ બીમારીકે આલમમેં તારી હોતી હૈ જિસે ઉર્દૂ આમમેં 'સકતા'સે તાબીર કિયા જાતા હૈ. ઈસ હાલતમેં ઝિંદગીકી તમામ ઝાહિરી અલામાત ખતમ હો જાતી હૈં ઔર સિર્ફ આમ આદમી હી નહીં,

ડાક્ટરકો ભી બઝાહિર ઝિંદગીકી કોઈ રમક માલૂમ નહીં હોતી, દિલકી ધડકન બંદ હો જાતી હૈ, સાંસ રૂક જાતા હૈ, બ્લડ પ્રેશર ગાઈબ હો જાતા હૈ, જિસ્મકી હરારત (ગરમી) તકરીબન ખતમ હો જાતી હૈ, લેકિન દિમાગકે કિસી મખ્ફી ગોશેમેં ઝિંદગીકી કોઈ બરકી રવ બાકી હોતી હૈ. યેહી વો હાલાત હૈં જિસમેં ડાક્ટર સાહેબાન આખરી ચારાકારકે તૌર પર તનફ્ફુસ યા દિલકી ધડકનકો બહાલ કરનેકે લિયે કુછ મસ્નૂઈ તરીકે આઝમાતે હૈં. બાઝ લોગોં પર યે તરીકે કામિયાબ હો જાતે હૈં ઔર મરીઝ ઈસ અમલકે બાદ મામૂલકી ઝિંદગીકી તરફ લૌટ આતા હૈ ઔર ઉસકે વાપસ આ જાને હીસે યે બાત વાઝેહ હો જાતી હૈ કે વો અભી તક મરા નહીં થા ઔર ઉસકી રૂહ પૂરી તરહ જિસ્મસે જુદા નહીં હોતી, યે ઝિંદગીકા કમઝોર તરીન દરજા હૈ જિસમેં રૂહકા તઅલ્લુક ઈન્સાનકે જિસ્મકે સાથ બહોત મામૂલીસા રેહ જાતા હૈ. ફિર રૂહકા તઅલ્લુક જિસ્મસે જિતના કમઝોર હોતા જાતા હૈ ઉતની હી વો જિસ્મકે કૈદસે આઝાદ હોતી હૈ, નીંદકી હાલતમેં યે આઝાદી કમ હૈ, બેહોશીકી હાલતમેં ઉસસે ઝિયાદા, ઔર સકતાકી હાલતમેં ઉસસે ભી ઝિયાદા, લિહાઝા સકતાકી યે હાલત જિસમેં રૂહકા તઅલ્લુક જિસ્મકે સાથ બહોત મામૂલી રેહ જાતા હૈં ઔર જિસ્મકી કૈદસે કાફી હદ તક આઝાદ હો ચુકી હોતી હૈ. ઉસ હાલતમેં અગર કિસી ઈન્સાનકા ઈદરાક અપની રૂહકે સફરમેં શરીક હો જાએ ઔર ઈસ માદ્દી ઝિંદગીકે ઉસ પાર દૂસરે આલમકી કોઈ ઝલક નઝર આ જાએ તો કુછ બઈદ અઝ કયાસ નહીં, ઔર તારીખમેં એૈસે વાકિઆત મિલતે હૈં જહાં ઈસ કિસમકે લોગોંને આલમે બાલાકે કુછ મનાઝિરકા મુશાહિદા કિયા,

લેકિન ઈસ બારેમેં ચંદ બાતેં ઝહન નશીન રખની ઝરૂરી હૈં.

(૧) મઝકૂરા શખ્સને ઔર ઈનકે અલાવા જિન લોગોંકો યે મનાઝિર નઝર આએ ઉનહેં અભી તક મૌત નહીં આઈ થી, લિહાઝા જો કુછ ઉનહોંને દેખા વો દૂસરે જહાંકી ઝલકિયાં તો હો સકતી હૈં, લેકિન મરનેકે બાદ પેશ આનેવાલે વાકિઆત નહીં.

(૨) જિસ હાલતમેં ઉન લોગોંને યે મનાઝિર દેખે વો ઝિંદગી હી કી એક હાલત ઔર કમ અઝ કમ દિમાગકે મંખ્ફી ગોશોંમેં અભી ઝિંદગી બાકી થી, લિહાઝા ઉન નઝઝારોંમેં દિમાગકે તસર્રુફકા ઈમકાન બઈદ અઝ કયાસ નહીં.

(માખૂઝ અઝ "ઝિક્ર વ ફિક્ર" શેખુલ ઈલ્મ હઝરત મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ તકી ઉસમાની સાહબ ઝીદ મજદુહુમ. મઝમૂન "દુનિયાકે ઉસ પાર").

અલ જવાબ સહીહ

અહકર મહમૂદ અશરફ અફલ્લાહુ અન્હુ

૨૪-૫-૧૪૧૯ સન હિજરી

વલ્લાહુ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા અઅલમ

મુહમ્મદ યાકૂબ અફલ્લાહુ અન્હુ

દારૂલ ઈફતા દારૂલ ઉલૂમ કરાચી નંબર ૧૪

૨૪-૫-૧૪૧૯ સન હિજરી

ખતમ શુદ

Maktab Ashraf